

Зміст

Частина перша. Син

1. Вісточка	13
2. Вулиця	20
3. Оринин	26
4. Храм	29

Частина друга. Чоловік

5. Знахарка	53
6. Павлик	66
7. Крутити Сонце	74
8. Святого Миколая	93
9. Паска	102
10. Діди, як парубки	115
11. Друга світова	128
12. Повернення	136
13. Свайба	139
14. «Та слава Богу хоч живі!»	156

15. Брання — загальносільська традиція	166
16. Мати Орина	172

Частина третя. Дід

17. Рибалка з дідом Дем'яном	181
18. Заганяння худобини на ніч	188
19. Трелювання	192
20. Слянка	199
21. Мазання	206
22. Терентій Вовк	215
23. Золота пора	228
24. Сімнею на ставки	234
25. Ініціяція козіяра	240

Книжку присвячую моєму Папкові. Він у мене дуже строгий і закальонний життя чоловік, що держе на своїх плечіх усю нашу родину — од минулого й онтуди, гайлеле, вперед у майбутнє, куди тіки є сил око кинути.

— Привіт, Па.

— Здоров був.

— Як твої діла?

— Та по-маленьку.

— Я тебе люблю, Па.

— Е! Та не тількикай лишнього! Лучче ділом займися.

Па, зайнявсь. Рішив, що нашою стелепністю треба ділиця з людьми.

1 Вісточка

Сиза дворічна солома на стрісі місцями вже взялася могом. І хоть можна було вже тричі посіяти жита та й підлатати ті куски, щоб люди не тикали пальцями, та Козики не спішили.

Микола Степанович вобще періодически любив називать її «моя черственька буханочка». Катерина Хведорівна злилась і кожен раз бурмотіла шось під носа, кожен божий раз. Бо думала, шо то він її кривля так.

Та всіравно удівітельной сили родина — ні разу не чули сусіди, щоб вони там горшки побили чи ще чого поінтіресніш.

А як городи порають, то вечно в них під лопату дискусія — то «імперіалізм чи народовладіє», то «промишленна революція в житні обичного чоловіка». Та вони ж і сімня вчена. По чотири класи покончали, письменні.

І як то їх Орину судьба повернула?

Вона жила з батьками, бо Ягила Куплуваського свого рівно сім місяців, як на війну провела. І году в них не пожив у приймах. Занесла судьба-злодейка.

Ходять разговори селом уже третій базарь, шо получила Орина ізвіщеніє, та нікому не розказує. Даж батькам не сказала. Тіки Оксанці Готвянській збовтнула на паперті, шо вісточка прийшла.

«Та як сообщила, то аж лица на ній не стало, а глаза, глазіщі — на мокрому місці. Як два Йонинкових ставки в половоддя, не менш».

Ніхто не перепитував, та всі понімали. Не вернецця Ягило її вже ніколи, напевно. І ніхто не поведе її катаця з Гриценкової гори на санках. А як руки померзнуть, то нікому буде взяти їх у свої ручищі й хекати — аж допоки його чорні брови не покрийуться сизим інеєм. І вони вдвох сміятимуться.

Ні з ким у весняній діброві збирати пролісків повні обхвати в Гавронцях. Шоб потом іти по Шляху, схиливши голову йому на плече, і дивиця то на букет, то в його очі. І не понімати, шо синіше синього.

Нікого стрічати з косовиці край села з глечиком свіжого молока та кушматом паляниці. І щосили обіймати, вдихати. Замерти, щоб не спугнуть чувство, як полохану диво-птицю, цвіт папороті, шо наконєц-то стрівся. І радіти моменту.

Як ото казала Орина баба, Марія Ломачиха: «Жизнь отак возьме і шось миршаве тобі й підсуне. Гівéнець козинячих повні кармані замість ліщини в шоколаді».

Так Орина з Оксанкою і стояли на ступеньках до храму, як припнуті. Козичка шось тихо говорила, Готвянчина слухала, виїдаючи взглядом кожне її слово, кожен мімічний рух. Кожен жест. Чувство нужності розговора не покидало Оксану ні на мить.

Сонце вплітало свої золотаві промені в світлорусі коси Орини, домішуючи їм ігристо-золотого. Волоси покірно лежали на її хмарних накрохмалених рукавах з вишитими червоночорними соловейками та зозулями. Намисто блискало дукачами та цокотіло від поривистих вздохів козіярки в нужних моментах її розказу, як щьоти під розмашистими розрахунками крамаря. Отакий був розговор двох подруг, шо преривався довгими мовчаннями, а Оксана не знала, де й подіти свої мислі з неудобства спитать напряду.

Утро неділі постіпенно переливалося з глевкої заспаноокої утрішньої служби до поросшої шпоришом торгової площаді, де ніде й яблуку упасти. Всі «безбожники» розставили

свої ятіра «на карасика». Тіки заходь у гавань, іди на прикорм, тягни наживку.

Воно наче й не ярмарок сьодні, а людей з'їхалось: он тамочки возами зі своїм багацтвом із ночі вже розклались охтирчани. Харківці привезли коци мальовані. Ближче до криниці — опішняни з глеками, за ними ось-ось тутечки каплуни з в'яленням. Любаки, як обично, мед і медовуху, а мурахівці свіжину розпродують, аж гай гуде. І воно ще вся ця «толчюнка людей» замішана дитячими гоцаннями в квача, припорошена горобцевим кубленням то в пилюці, то в калюжі.

Коняка фиркне, кіт із переляку під ноги людім, хтось йому на хвоста. Няв, гав, кар, «О, Господи!», «Та шо ви таке кажете!», «Еге!» Голосно чіпляючи ля-бемоль другої октави, сміється тітка Горпина, наче спеціально перевіря, чи бутилі не надщерблені продають. Регоче Микола Ризиняний, з кожним «ги-ги» видавлюючи з себе останні каплі воздуха, ще ось-ось і сплюснецця.

Все вокруг у неділю живе, радіє, блистить, сміецця, балака, підморгує, перекрикує, договарюецця, тріскотить. Вобщем, одним словом, село базарює.

Тіки оце Орина, як з хреста знята, крізь ярмаркову толпу радості і клопіткого шарудіння привіденієм йшла по слободі. Нема розради їй ні від Оксанчиних разговорів, ні від її дружнього торкання ладонню за плече, ні від причащання у Владики Івана. На шо вона сильно розщитувала.

Тяжко під серцем.

За руку хтось — хвать! Коралі на шиї перецокнулись між собою з переляку:

— Моя хороша, давай я тобі судьбу розкажу, будуще розкладу!

— Шо?

Женщина з інтересним акцентом і ще інтереснішою впертістю продовжувала, як наче Орини й не було в її заблаговременно записаному представленні одного актьора:

— Давай подивимось... — гидопакосно кривить улыбку тьотка, розкрива долоню, вдивляється.

Вистріл поглядом — на Орину, в долоню, на Орину, в долоню. Витріщила беньки. Відсахнулася. Шаг назад, другий, третій.

— Бережи себе, дитино, — і зникла в торгующо-купууючом океані.

Повз стаціонар та будинок лікаря Орина держала путь додому. Розпечене серпневе повітря колихало її тонкий тремтячий образ над брукованим шляхом. На горизонті, за гамазеєм, від Яхневого хутора, повзла зла темносиня хмара, діагональними зливними лініями штрикаючи землю. Два припутні перегулькувалися на ясенку, чи то рахуючи Оринчині кроки від одного кутка села до іншого, від Слободи до Яешнівки, чи то теж дивуючись її судьбі, що предначертана.

І тіки Орина звернула за вигін, тіки яешнівська далечінь відкрилася своєю нескончаемою звилистою вереницею дворів із хвіртками й лавками, тіки плетені тини почали по-рідному підставляти лозу обіпертися, а кущі калини блискати для вихвалянь своїми наманікюреними китицями, тіки-тіки.

І не здержалась.

Ото як та банка з яблучним кампотом, що перехиляш-перехиляш, щоб допить саме укусне з дна, і наче контролюєш купу яблук, що лежать у тій же банці й дивляться на тебе, а ти на них, і трохи ще перехиляш на себе, вони на тебе, а ти на них — і ще трошечки нахиляш банку. І вони як кинуться всі з банки тікаться. І ти весь у кампоті, і кохта, і пол, і совість. Усе в тому клятому кампотіві — як вирвався, то весь до дна на тобі.

Так і з слізьми.

Ото терпиш-терпиш, думаєш, що все під контролем, всі нерви в коробочці з-під спічок, всі мислі в торбинці, од гріха подальше. Та стоє оце тіки случиться случайності, сікретній комбінації — наприклад, сісти на теплу камінюку під